

*Környezeti ismeretek és a fenntartható
fejlődéssel kapcsolatos ismeretek megjelenése
a magyarországi felsőoktatásban*

Marsi Mónika, 2004, KöNKomP, 2005.

Környezeti ismeretek és a fenntartható fejlődéssel kapcsolatos ismeretek megjelenése a magyarországi felsőoktatásban

-A felmérés beszámolója-

A felmérés célja: adatok gyűjtése és rendszerezése a fenntartható fejlődéssel kapcsolatos ismeretekről és a környezeti szakterületekről a hazai felsőoktatásban. A felmérés adatai a fenntartható fejlődés érdekében történő szemléletformálási célú felsőoktatási projektek tervezését fogják a jövőben segíteni.

A felmérés során kigyűjtött adatsoportok: a fenntartható fejlődéssel kapcsolatos és a környezeti ismeretek megjelenéséhez kötődő információk a képző intézményeken belül: tanszék, tanszékvezető, tanár (szak- vagy tantárgyfelelős), szak, szakirány, tantárgy, tananyag bontásban.

Az adatgyűjtés forrásai:

1. A felmérés céljához kapcsolódó, már meglévő ismeretforrások rendszerezése az alábbi anyagok alapján:

- KöNKomp anyagok:

- 1.) KöNKomp felsőoktatási adatbázis,
- 2.) Helyzetkép a fenntarthatóságról a hazai felsőoktatásban (2003),
- 3.) Környezeti oktatási nevelési módszerek a felsőoktatásban (2003),
- 4.) Gyene Gyöngyvér-Czippán Katalin: Review of Sustainability in Hungarian Higher Education” („Higher Education for Sustainable Development in an Enlarged Europe” konferencia előadás anyaga Pécs, 2003).

- Egyéb anyagok:

- 5.) Felsőoktatási felvételi tájékoztató (2004),
- 6.) Környezetvédelmi és természetvédelmi tárcaszintű kutatások 1996-1998 (KvVM 1999),
- 7.) Környezetvédelmi és természetvédelmi tárcaszintű kutatások 1998-2001 (KvVM 2002),
- 8.) Magyarországi kutatóhelyek: Élettudományok (MTA 2001),
- 9.) Magyarországi kutatóhelyek: Természettudományok (MTA 2001),
- 10.) Magyarországi kutatóhelyek: Társadalomtudományok (MTA 2001),
- 11.) Főiskolai és egyetemi tájékoztatók, prospektusok.

- Elektronikus adatforrások:

- 12.) www.felvi.hu,
- 13.) a kiválasztott főiskolák és egyetemek (lásd 2. számú melléklet) intézményi, kari és tanszéki honlapjai a magyarországi szakcsoportok és szakok képzési helyei szerint.

Az adatok feldolgozásának módja (Használati útmutató):

A fenntartható fejlődésre irányuló és a környezeti ismeretek meglétét az alábbi területeken vizsgáltam a hazai meghirdetett szakcsoportok és szakok alapján:

- 1.) környezeti vagy fenntartható fejlődéssel kapcsolatos modulokat, tantárgyakat tartalmazó szakok,
- 2.) környezeti szakok (pl. környezetmérnök, környezetvédelem, környezettudomány stb.), szakirányok (pl. környezetgazdálkodás, hulladékgazdálkodás stb.).

A kigyűjtött adatok 3 Excel táblázatba rendszerezve találhatóak:

1.) Fenntarthatósági ismereteket tartalmazó szakok 2.) Környezeti szakok 3.) Posztgraduális képzések.

A táblázatokban az alábbi információk találhatóak:

1.) **Fenntarthatósági ismereteket tartalmazó szakok:** intézmény, honlap, tanszék, tanszékvezető, telefon, e-mail, szak, környezeti szakirány, tantárgy, tanár, elérhetősége, tantárgy jellege (kötelező, kötelezően választható, szabadon választható), helye a képzésben, időtartama, teljesítési kötelezettsége (kollokvium, gyakorlat, szigorlat, aláírás);

2.) **Környezeti szakok:** intézmény, honlap, tanszék, tanszékvezető, telefon, e-mail, szak, szakirány, képzési forma (nappali, esti, levelező, távoktatás, másoddiploma, kiegészítő, felsőfokú szakképzés), képzési típus (egyetemi, főiskolai, szakirányú továbbképzés);

3.) **Posztgraduális képzések:** intézmény, honlap, tanszék, tanszékvezető, telefon, e-mail, képzés neve, szakirány, jellege (másoddiploma, kiegészítő, szakirányú továbbképzés, pedagógus továbbképzés, PhD, akkreditált felsőfokú szakképzés, OKJ), időtartama, kapcsolat, elérhetősége.

A felmérés során talált tantárgyakhoz (leírásukat lásd a 4. számú mellékletben) kapcsolódó tananyagokat (jegyzeteket, kötelező és ajánlott irodalmakat stb.) a 3. számú melléklet tartalmazza.

A felmérés eredményei:

A legfontosabb eredménynek az új információk számottevő mennyiségét tartom, ami jó kiindulási alapot nyújt a további vizsgálódásokhoz.

Néhány statisztikai információ:

	vizsgált	talált
➤ Intézmények száma:	40	29
➤ Szakok száma (lásd 1. számú melléklet):	124	67

Környezeti szakokra vonatkozó összesítés (képző intézmények száma):

- Környezetvédelem: 4 főiskola
- Környezettan: 5 egyetem
- Környezettudomány: 6 egyetem
- Környezetmérnök: 8 egyetem, 1 főiskola
- Környezetgazdálkodási agrármérnök: 2 egyetem, 2 főiskola

Az összegyűjtött adatok az alábbi csoportokba is sorolhatóak (az első két csoport adatai alapképzésre vonatkoznak):

- Új, előremutató tantárgyak:
 - Általánosan több szakterületen oktatott tárgyak: *Környezetkultúra, Környezeti etika, A fenntartható fejlődés mérnöki vonatkozásai, Megújuló energiaforrások* stb.
 - speciális szakterületre vonatkozóak: *Utak környezetvédelmi problémái, Ökológiai antropológia, Környezetkímélő, természetközeli fakitermelési technológiák* stb.
- Posztgraduális képzések: *Környezetvédelmi igazgatás, Környezetkímélő természetstechnológiák, Környezetvédelmi szakjogász, Ökoenergetika*, stb.

A felmérés során szerzett technikai tapasztalatok:

Az információs társadalom és a kommunikációs technológia térhódításának korában elgondolkodtató, hogy relatíve milyen kevés információt szolgáltatnak a magyar egyetemi és főiskolai honlapok. Tapasztalataim szerint a felsőoktatási intézmények nem használják ki kellőképpen az információközlésnek ezt a módját, ami a felhasználó szempontjából az egyik legegyszerűbb és a legkevésbé időigényes információszerzési lehetőséget jelenti.

A honlapok nagyon heterogének: a legtöbb felsőoktatási intézménynek van saját web oldala, ugyanakkor ezek adatokkal feltöltöttsége nagyon széles skálán mozog. Nemcsak a megjelenített információkban, hanem szerkezetükben is nagyon különbözőek. A sokszínűség és változatosság önmagában öröndetes, de ha egy intézményen belül a karok és a karokon

belül található tanszékek között sincs semmiféle strukturális összhang, akkor ez nagymértékben megnehezíti és időigényessé teszi a tájékozódást és a célirányos keresést.

További megfigyelés, hogy a legtöbb esetben nincs arra vonatkozóan információ, hogy mennyire aktuálisak a honlapon található adatok, ugyanis nem tüntetik fel a legutolsó frissítés időpontját, ami alapjaiban kérdőjelezi meg az adatok hitelességét.

Nemcsak az adathiány, hanem az adatdömping is problémát jelenthet. Ez a nagyobb intézmények gyerekbetegsége (amit remélhetőleg idővel kinőnek) és jellemző megnyilvánulási formája, hogy irreális mennyiségű (pl. 100 oldalon felüli) információt helyeznek el egy-egy oldalon, listázási és keresési lehetősége felkínálása nélkül.

Az „már csak hab a tortán”, hogy jónéhány intézmény alapvető információkat sem helyez el a honlapján, mint amilyenek: az adott tanszéken oktatók személye és utolérhetősége, az általuk tanított tárgyak és ezek leírása. Ez utóbbi az esetek túlnyomó többségében teljesen hiányzik, az pedig szinte sehol nem jelenik meg, hogy az adott tárgyakat milyen szakon tanulják a hallgatók. A tantárgyi differenciálás leginkább csak a tanszékekhez kötve jelenik meg, de további információk (milyen szakon tanítják, teljesítési kötelezettség, tananyag, tantervi elhelyezkedés) csak helyel-közzel elérhetőek. Továbbá az sem derül ki, hogy milyen a tantárgy jellege (kötelező, kötelezően választható, szabadon választható), pedig ez mutatná meg jelentőségének mértékét.

A fent leírtakból következik, hogy sokkal több negatív tapasztalatom volt az Internetes felmérésre vonatkozóan, mint pozitív. Ugyanakkor örömdetes tény, hogy a legtöbb hazai felsőoktatási intézményben – bár különböző mértékben – de jelen vannak a fenntartható fejlődéssel kapcsolatos és a környezeti ismeretek.

Javaslatok a felmérés folytatásához:

Mivel feltehetően nem sikerült minden releváns információt megtalálni, véleményem szerint elengedhetetlen a továbbiakban más információszerzési módszerek alkalmazása. Elsősorban az e-mailben történő megkeresést javasolnám (lásd 5. számú melléklet: levél és kérdőív) és amennyiben erre nem érkezik érdemi válasz, akkor a telefonos interjúhoz folyamodnék. A kérdőív sok olyan információt nyújtana, melyek az intézményi honlapokon nem szerepelnek. Ilyen például a kurzusok látogatottsága, a tananyagra és a tantárgyakra vonatkozó információk.

Mindenképpen szükséges lenne a kapott adatok:

- ellenőrzése (egyáltalán beletartoznak-e a vizsgált témakörbe, pl. Környezetgazdaságtan),
- fogalmi tisztázása (hogyan definiálhatók konkrétan az egyes tantárgyak)
- kezelhetőbbé tétele (pl. különböző listák összeállításával egy-egy adott részterületre szűkíteni az információhalmazt)
- egyéb módszerekkel történő kibővítése.

Az Excel táblázatokba összegyűjtött adatokat érdemes lenne Access adatbázisba áttenni, ami lehetővé tenné a különböző jellegű információk közötti célirányos keresést a szűrési funkció alkalmazásával, továbbá az adatok csoportosítását eltérő szempontok szerint.

Marsi Mónika

Függelék

Rövidítések

1.) Excel tábla: F.i.t. (Fenntarthatósági ismereteket tartalmazó) szakok

➤ Tantárgy jellege:

K: kötelező

KV: kötelezően választható

SZV: szabadon választható

➤ Teljesítési kötelezettsége:

K: kollokvium

Gy: gyakorlat

Sz: szigorlat

A: aláírás

2.) Excel tábla: Körny. (Környezeti) szakok

➤ Szak:

Kt: környezettan

Kv: környezetvédelem

Ktud: környezettudomány

Km: környezetmérnök

Kg am: környezetgazdálkodási agrármérnök

➤ Képzési forma:

N: nappali

E: esti

L: levelező

T: távoktatás

D: másoddiploma

K: kiegészítő

F: felsőfokú szakképzés

➤ Képzési típus:

E: egyetemi

F: főiskolai

SzT: szakirányú továbbképzés

3.) Excel tábla: Posztgrad. (Posztgraduális) képzések

➤ Jellege:

M: másoddiploma

K: kiegészítő

Szt: szakirányú továbbképzés

Pt: pedagógus továbbképzés

Afsz: akkreditált felsőfokú szakképzés

PhD: PhD (doktori) képzés

OKJ: Országos Képzési Jegyzékben szereplő

Szakcsoportok, szakok

(Felsőoktatási felvételi tájékoztató 2004 alapján)

1. Agrár

➤ Agrármérnökök:

- agrárkémikus DE-MTK, VE-GMK
- agrármérnök DE-MTK, KE-ÁTK, NYME-MÉK, SZIE-MKK, VE-GMK
- élelmiszer minőségbiztosító DE-MTK, NYME-MÉK
- gazdasági DE-AVK, DE-MTK, KE-ÁTK, NYME-MÉK, SZIE-GTK, VE-GMK
- környezetgazdálkodási DE-MTK, KRF-MFK, SZIE-MKK, TSF-MVK
- vidékfejlesztési DE-AVK, KRF-MFK

➤ Egyéb mérnökök:

- állattenyésztő: KE-ÁTK
- élelmiszer BKÁE-ÉTK
- élelmiszeripari gépész: SZTE-SZÉFK
- élelmiszer-technológus BKÁE-ÉTK, SZTE-SZÉFK
- erdő NYME-EMK
- földmérő, földrendező NYME-GEO
- földmérő és térinformatikai BME-ÉŐK
- gazdasági KRF-GFK
- kertész BKÁE-KERTK, DE-MTK, KF-KFK, VE-GMK
- meliorációs TSF-MVK
- mezőgazdasági DE-MTK, KRF-MFK, NYF-MMFK, SZIE-MKK, SZTE-MFK, TSF-MFK
- mezőgazdasági gépész NYF-MMFK, SZIE-GÉK, TSF-MFK
- mezőgazdasági szakigazgatási szervező DE-AVK
- növénytermesztési TSF-MVK
- szőlész-borász BKÁE-ÉTK
- tájépítész BKÁE-TÁJK
- tájgazdálkodási TSF-MFK
- természetvédelmi DE-MTK, NYME-EMK
- vadgazda DE-MTK, NYME-EMK, SZIE-MKK

➤ Egyéb:

- alkalmazott zoológus SZIE-ÁOTK
- energetikai BME-GÉK
- agrár mérnök-tanár: DE-MTK, KE-ÁTK
- műszaki mérnök-tanár: BME-GTK, BMF-KVK, DE-MFK, KF-GAMFK, PTE-PMMFK
- növényorvos: VE-GMK

2. Államigazgatás és jog

- igazgatásszervező BKÁE-ÁFK
- jogász DE-ÁJK, ELTE-ÁJK, KRE-ÁJK, ME-ÁJK, PPKE-JÁK, PTE-ÁJK, SZE-JGK, SZTE-ÁJK,
- politológia DE-BTK, ELTE-TÁTK, ME-BTK, PTE-BTK
- politológus BKÁE-TK, ELTE-ÁJK

3. Bölcsész (társadalomtudomány)

- esztétika ELTE-BTK, PPKE-BTK, PTE-BTK
- etika, ember- és társadalomismeret VE-TK
- filozófia DE-BTK, ELTE-BTK, ME-BTK, PPKE-BTK, PTE-BTK, SZTE-BTK
- finnugor BDF-BTK, DE-BTK, ELTE-BTK, PPKE-BTK, SZTE-BTK
- humánszervező PTE-FEEFI
- kommunikáció BKF, ELTE-BTK, KRE-BTK, PPKE-BTK, PTE-BTK, SZTE-BTK,
- kulturális antropológia ELTE-BTK, ME-BTK
- művelődésszervező BDF-BTK/TMK/TTK, DE-BTK/HPFK, DF, EKF, EKF-BTK/GTK/TTK, ELTE-PPK/TÓFK, KE-CSPFK, NYF-GTFK, NYME-ATFK, PTE-FEEFI, SZIE-JFK, SZTE-JTFK, VTIF, ZSKF
- művészettörténet ELTE-BTK, PPKE-BTK
- néprajz DE-BTK, ELTE-BTK, PTE-BTK, SZTE-BTK
- pedagógia DE-BTK, EKF-BTK/TTK, ELTE-BTK/GYFK/PPK, PTE-BTK, SZTE-BTK/JTFK/TTK
- pszichológia DE-BTK, ELTE-PPK, KRE-BTK, PPKE-BTK, PTE-BTK, SZTE-BTK
- szociológia BKÁE-TK, DE-BTK, ELTE-TÁTK, ME-BTK, PPKE-BTK, PTE-BTK, SZTE-BTK
- történelem DE-BTK, EKF-BTK, ELTE-BTK, KRE-BTK, ME.BTK, NYF-BMFK, PPKE-BTK, PTE-BTK, SZTE-BTK/JTFK

4. Egészségügy

- állatorvos SZIE-ÁOTK
- általános orvos DE-ÁOK, PTE-ÁOK, SE-ÁOK, SZTE-ÁOK
- egészségügyi tanár/szakoktató SE-EFK
- gyógyszerész DE-GYTK, PTE-ÁOK, SE-GYTK, SZTE-GYTK
- gyógytornász DE-EFK, ME-BTK, PTE-EFK, SE-EFK, SZTE-EFK
- közegészségügyi járványügyi felügyelő SE-EFK
- védőnő DE-EFK, ME-BTK, PTE-EFK, SE-EFK, SZTE-EFK

5. Gazdaság

➤ Közgazdászok:

- kg. gazdálkodási BME-GTK, DE-KTK, KE-ÁTK, ME-GTK, NYME-KTK, PTE-KTK, SZE-JGK, SZIE-GTK, SZTE-GTK, VE-GTK
- informatikus BMF-KGK, GDF,
- közgazdász BGF-PSZFK-PB/SA/ZA, BKÁE,
- közgazdász tanári BGF-KVIFK, BKÁE, BKÁE-TK
- közszolgáltatási KRF-GFK
- vendéglátó-szállodai BGF-KVIFK

➤ Egyéb:

- agrármenedzser SZIE-VTI, VE-GMK
- idegenforgalmi és szálloda BGF-KVIFK, HFF, HJF, KJF, KRF-GFK, NYME-ATFK, SZF, VE-GTK,
- vendéglátó és szálloda BGF-KVIFK, KJF, SZF, VE-GTK

6. Műszaki

➤ Mérnökök:

- anyag DF, ME-AKK, VE-MK
- bányá- és geotechnikai ME-MFK
- bio BME-VEK
- egészségügyi BME-VIK
- energetikai BME-GÉK
- építés BME-ÉSZK, DE.MFK, PTE-PMMFK, SZE-MTK, SZIE-YMMFK
- építő BME-ÉŐK, DE-MFK, EJF-M, PTE-PMMFK, SZE-MTK, SZIE-YMMFK
- faipari NYME-FMK
- földmérő, földrendező NYME-GEO
- földmérő és térinformatikai BME-ÉŐK
- kohó DF, ME-AKK
- környezet BME-VEK, DE-MFK, EJF-M, ME-MFK, NYME-EMK, PTE-PMMFK, SZE-MTK, SZIE-MKK, VE-GMK/MK
- közlekedés BME-KSK, SZE-MTK, ZMNE-BKMFK
- műszaki földtudományi ME-MFK
- olaj- és gáz ME-MFK
- település BKÁE-TÁJK, DE-MFK, PTE-PMMFK, SZE-MTK, SZIE-YMMFK
- vegyész BME-VEK, DE-MFK, VE-MK

➤ Egyéb:

- fizikus-mérnök ELTE-TTK, ME-AKK
- mérnöktanár BME-GTK, BMF-BGK/KVK, DE-MFK/MTK, DF, KE-ÁTK, KF-GAMFK, NYME-FMK, PTE-PMMFK, SZE-MTK, SZIE-GTK, SZTE-SZÉFK
- műszaki informatika BME-VIK, BMF-NIK, DE-MFK, DF, GDF, KF-GAMFK, ME-GÉK, PPKE-ITK, PTE-PMMFK, SZE-MTK, SZTE-TTK, VE-MIK

7. Művészeti

- építész MIE, NYME-FMK, PTE-PMMFK,
- formatervező BME-GÉK, MIE, NYME-FMK
- vizuális és környezetkultúra tanár MIE
- vizuális kommunikáció EKF-BTK, KE-CSPFK, MIE, NYF-BMFK

8. Pedagógusképzés

- konduktor MPANNI
- óvodapedagógus AVKF, DE-HPFK, EJF, ELTE-TÓFK, KE-CSPFK, KF-TFK, ME-CTFK, MPANNI, NYME-BPFK, PTE-IFK, TSF-PFK
- tanító AVKF, BDF-TMK, BDF-TTK, EJF, ELTE-TÓFK, KE-CSPFK, KF-TFK, KRE-TFK, KTIF, ME-CTFK, MPANNI, NYF-BMFK, NYME-ATFK, PTE-IFK, SZIE-JFK, SZTE-JTFK, TKBF, TSF-PFK, VTIF
- vizuális nevelőtanár MKE, PTE-MK

9. Szociális

- szociális munkás DE-BTK/EFK, ELTE-TÁTK, KJF, KRE-TFK, PTE-BTK/EFK/IFK, SZE-ESZI, SZTE-EFK, TSF-GFK
- szociálpedagógus AVKF, DE-HPFK, EKF-GTK, NYF-BMFK, NYME-ATFK/BPFK, SZIE-JFK, VTIF
- szociálpolitikus BKÁE-TK

10. Természettudomány

➤ Kutató:

- alkalmazott fizikus DE-TTK, ELTE-TTK, PTE-TTK, SZTE-TTK
- alkalmazott növénybiológus SZTE-TTK
- biofizikus SZTE-TTK
- biológus DE-TTK, ELTE-TTK, SZTE-TTK
- csillagász ELTE-TTK, SZTE-TTK
- fizikus DE-TTK, ELTE-TTK, SZTE-TTK
- mérnök-fizikus BME-TTK
- geofizikus ELTE-TTK
- geográfus DE-TTK, ELTE-TTK, ME-MFK, PTE-TTK, SZTE-TTK
- geológus ELTE-TTK
- humánkineziológia SE-TSK
- klinikai kémikus SZTE-TTK
- meteorológus ELTE-TTK
- térképész ELTE-IK
- vegyész DE-TTK, ELTE-TTK, SZTE-TTK, VE-MK

➤ Tanár:

- biológia BDF-TMK/TTK, DE-TTK, EKF-TTK, ELTE-TTK, NYF-BMFK/TTFK, PTE-EFK/TTK, SZTE-JTFK/TTK
- fizika BDF-TMK/TTK, DE-TTK, EKF-TTK, ELTE-TTK, NYF-TTFK, PTE-FEEFI/TTK, SZTE-JTFK/TTK
- földrajz BDF-TMK/TTK, DE-TTK, EKF-TTK, ELTE-TTK, NYF-BMFK/TTFK, PTE-FEEFI/TTK, SZTE-JTFK/TTK
- háztartásökonómia-életvitel BDF-TMK/TTK, NYF-TTFK
- kémia BDF-TTK, DE-TTK, EKF-TTK, ELTE-TTK, NYF-TTFK, PTE-FEEFI/TTK, SZTE-JTFK/TTK, VE-TK
- környezettan DE-TTK, ELTE-TTK, PTE-TTK, SZTE-TTK, VE-TK
- környezetvédelem BDF-TTK, EKF-TTK, NYF-TTFK, SZTE-JTFK

➤ Egyéb:

- biológus laboratóriumi operátor EKF-TTK, PTE-TTK, SZTE-TTK
- kémiai informatikus VE-MK
- természettudomány DE-TTK, ELTE-TTK, NYME-EMK, PTE-TTK, SZTE-TTK, VE-MK
- vegyész-fizikus laboratóriumi operátor DE-TTK, PTE-TTK, SZTE-TTK

11. Testkultúra

- egészségтанár BDF-TMK, PTE-EFK, SE-TSK, SZTE-JTFK
- testnevelő tanár NYF-TTFK, PTE-TTK, SE-TSK, SZTE-TTK
- rekreáció ELTE-PPK, SE-TSK, SZTE-JTFK

A felmérésben résztvevő egyetemek, főiskolák karai

(ABC sorrendben)

- 1) **APOR VILMOS KATOLIKUS FŐISKOLA (AVKF)**
- 2) **BERZSENYI DÁNIEL FŐISKOLA (BDF)**
 - BÖLCSESZETTUDOMÁNYI FŐISKOLAI KAR (BDF-BTF)
 - TERMÉSZETTUDOMÁNYI FŐISKOLAI KAR (BDF-TTK)
 - TESTNEVELÉSI ÉS MŰVÉSZETI FŐISKOLAI KAR (BDF- TMK)
- 3) **BUDAPESTI GAZDASÁGI FŐISKOLA (BGF)**
 - KERESKEDELMI, VENDÉGLÁTÓIPARI ÉS IDEGENFORGALMI FŐISKOLAI KAR (BGF-KVIFK)
 - PÉNZÜGYI ÉS SZÁMVITELI FŐISKOLAI KAR (BGF-PSZFK)
- 4) **BUDAPESTI KÖZGAZDASÁGTUDOMÁNYI ÉS ÁLLAMIGAZGATÁSI EGYETEM (BKÁE)**
 - ÁLLAMIGAZGATÁSI FŐISKOLAI KAR (BKÁE-ÁFK)
 - ÉLELMISZERTUDOMÁNYI KAR (BKÁE-ÉTK)
 - GAZDÁLKODÁSTUDOMÁNYI KAR (BKÁE-GTK)
 - KERTÉSZETTUDOMÁNYI KAR (BKÁE -KERTK)
 - TÁJÉPÍTÉSZETI, -VÉDELMI ÉS –FEJLESZTÉSI KAR (BKÁE-TÁJK)
 - TÁRSADALOMTUDOMÁNYI KAR (BKÁE-TK)
- 5) **BUDAPESTI KOMMUNIKÁCIÓS FŐISKOLA (BKF)**
- 6) **BUDAPESTI MŰSZAKI ÉS GAZDASÁGTUDOMÁNYI EGYETEM (BME)**
 - ÉPÍTÉSZMÉRNÖKI KAR (BME-ÉSZK)
 - ÉPÍTŐMÉRNÖKI KAR (BME-ÉŐK)
 - GAZDASÁG- ÉS TÁRSADALOMTUDOMÁNYI KAR (BME-GTK)
 - GÉPÉSZMÉRNÖKI KAR (BME-GÉK)
 - KÖZLEKEDÉSMÉRNÖKI KAR (BME-KSK)
 - VEGYÉSZMÉRNÖKI KAR (BME-VEK)
 - VILLAMOSMÉRNÖKI ÉS INFORMATIKAI KAR (BME-VIK)
- 7) **BUDAPESTI MŰSZAKI FŐISKOLA (BMF)**
 - BÁNKI DONÁT GÉPÉSZMÉRNÖKI FŐISKOLAI KAR (BMF-BGK)
 - KANDÓ KÁLMÁN VILLAMOSMÉRNÖKI FŐISKOLAI KAR (BMF-KVK)
 - KELETI KÁROLY GAZDASÁGI FŐISKOLAI KAR (BMF-KGK)
 - NEUMANN JÁNOS INFORMATIKAI FŐISKOLAI KAR (BMF-NIK)
- 8) **DEBRECENI EGYETEM (DE)**
 - AGRÁRGAZDASÁGI ÉS VIDÉKFEJLESZTÉSI KAR (DE-AVK)
 - ÁLLAM- ÉS JOGTUDOMÁNYI KAR (DE-ÁJK)
 - ÁLTALÁNOS ORVOSTUDOMÁNYI KAR (DE-ÁOK)
 - BÖLCSESZETTUDOMÁNYI KAR (DE-BTK)
 - EGÉSZSÉGÜGYI FŐISKOLAI KAR (DE-EFK)
 - HAJDÚBÖSZÖRMÉNYI PEDAGÓGIAI KAR (DE-HPFK)
 - GYÓGYSZERÉSZTUDOMÁNYI KAR (DE-GYTK)

- KÖZGAZDASÁGTUDOMÁNYI KAR (DE-KTK)
- MEZŐGAZDASÁGTUDOMÁNYI KAR (DE-MTK)
- MŰSZAKI FŐISKOLAI KAR (DE-MFK)
- TERMÉSZETTUDOMÁNYI KAR (DE-TTK)

9) DUNAÚJVÁROSI FŐISKOLA (DF)

10) EÖTVÖS JÓZSEF FŐISKOLA (EJF)

- PEDAGÓGIAI FAKULTÁS (EJF)
- MŰSZAKI FAKULTÁS (EJF-M)

11) ESZTERHÁZY KÁROLY FŐISKOLA (EKF)

- BÖLCSÉSZETTUDOMÁNYI FŐISKOLAI KAR (EKF-BTK)
- GAZDASÁG- ÉS TÁRSADALOMTUDOMÁNYI KAR (EKF-GTK)
- TERMÉSZETTUDOMÁNYI KAR (EKF-TTK)

12) EÖTVÖS LORÁND TUDOMÁNYEGYETEM (ELTE)

- ÁLLAM- ÉS JOGTUDOMÁNYI KAR (ELTE-ÁJK)
- BÁRCZI GUSZTÁV GYÓGYPEDAGÓGIAI FŐISKOLAI KAR (ELTE-GYFK)
- BÖLCSÉSZETTUDOMÁNYI KAR (ELTE-BTK)
- INFORMATIKAI KAR (ELTE-IK)
- PEDAGÓGIAI ÉS PSZICHOLÓGIAI KAR (ELTE-PPK)
- TANÍTÓ- ÉS ÓVÓKÉPZŐ FŐISKOLAI KAR (ELTE-TÓFK)
- TÁRSADALOMTUDOMÁNYI KAR (ELTE-TÁTK)
- TERMÉSZETTUDOMÁNYI KAR (ELTE-TTK)

13) GÁBOR DÉNES FŐISKOLA (GDF)

14) HELLER FARKAS GAZDASÁGI ÉS TURISZTIKAI SZOLGÁLTATÁSOK FŐISKOLÁJA (HFF)

15) HARSÁNYI JÁNOS FŐISKOLA (HJF)

16) KAPOSVÁRI EGYETEM (KE)

- ÁLLATTUDOMÁNYI KAR (KE-ÁTK)
- CSOKONAI VITÉZ MIHÁLY PEDAGÓGIAI FŐISKOLAI KAR (KE-CSPFK)

17) KECSKEMÉTI FŐISKOLA (KF)

- GÉPIPARI ÉS AUTOMATIZÁLÁSI MŰSZAKI FŐISKOLAI KAR (KF-GAMFK)
- KERTÉSZETI FŐISKOLAI KAR (KF-KFK)
- TANÍTÓKÉPZŐ FŐISKOLAI KAR (KF-TFK)

18) KODOLÁNYI JÁNOS FŐISKOLA (KJF)

19) KÁROLI GÁSPÁR REFORMÁTUS EGYETEM (KRE)

- ÁLLAM- ÉS JOGTUDOMÁNYI KAR (KRE-ÁJK)
- BÖLCSÉSZETTUDOMÁNYI KAR (KRE-BTK)
- TANÍTÓKÉPZŐ FŐISKOLAI KAR (KRE-TFK)

20) KÁROLY RÓBERT FŐISKOLA (KRF)

- GAZDÁLKODÁSI FŐISKOLAI KAR (KRF-GFK)
- MEZŐGAZDASÁGI FŐISKOLAI KAR (KRF-MFK)

21) KÖLCSEY FERENC REFORMÁTUS TANÍTÓKÉPZŐ FŐISKOLA (KTIF)

22) MISKOLCI EGYETEM (ME)

- ÁLLAM- ÉS JOGTUDOMÁNYI KAR (ME-ÁJK)
- ANYAG- ÉS KOHÓMÉRNÖKI KAR (ME-AKK)
- BÖLCSÉSZETTUDOMÁNYI KAR (ME-BTK)
- COMENIUS TANÍTÓKÉPZŐ FŐISKOLAI KAR (ME-CTFK)
- GÉPÉSZMÉRNÖKI KAR (ME-GÉK)
- MŰSZAKI FÖLDTUDOMÁNYI KAR (ME-MFK)

23) MAGYAR IPARMŰVÉSZETI EGYETEM (MIE)

24) MAGYAR KÉPZŐMŰVÉSZETI EGYETEM (MKE)

**25) MOZGÁSSÉRÜLTEK PETŐ ANDRÁS NEVELŐKÉPZŐ
ÉS NEVELŐINTÉZETE (MPANNI)**

26) NYÍREGYHÁZI FŐISKOLA (NYF)

- BÖLCSÉSZETTUDOMÁNYI ÉS MŰVÉSZETI FŐISKOLAI KAR (NYF-BMFK)
- GAZDASÁGI ÉS TÁRSADALOMTUDOMÁNYI FŐISKOLAI KAR (NYF-GTFK)
- MŰSZAKI ÉS MEZŐGAZDASÁGI FŐISKOLAI KAR (NYF-MMFK)
- TERMÉSZETTUDOMÁNYI FŐISKOLAI KAR (NYF-TTFK)

27) NYUGAT-MAGYARORSZÁGI EGYETEM (NYME)

- APÁCZAI CSERE JÁNOS TANÍTÓKÉPZŐ FŐISKOLAI KAR (NYME-ATFK)
- BENEDEK ELEK PEDAGÓGIAI FŐISKOLAI KAR (NYME-BPFK)
- ERDŐMÉRNÖKI KAR (NYME-EMK)
- FAIPARI MÉRNÖKI KAR (NYME-FMK)
- GEOINFORMATIKAI FŐISKOLAI KAR (NYME-GEO)
- KÖZGAZDASÁGTUDOMÁNYI KAR (NYME-KTK)
- MEZŐGAZDASÁGI- ÉS ÉLELMISZERTUDOMÁNYI KAR (NYME-MÉK)

28) PÁZMÁNY PÉTER KATOLIKUS EGYETEM (PPKE)

- BÖLCSÉSZETTUDOMÁNYI KAR (PPKE-BTK)
- ÁLLAM- ÉS JOGTUDOMÁNYI KAR (PPKE-JÁK)
- INFORMÁCIÓS TECHNOLÓGIAI KAR (PPKE-ITK)

29) PÉCSI TUDOMÁNYEGYETEM (PTE)

- ÁLLAM- ÉS JOGTUDOMÁNYI KAR (PTE-JÁK)
- ÁLTALÁNOS ORVOSTUDOMÁNYI KAR (PTE-ÁOK)
- BÖLCSÉSZETTUDOMÁNYI KAR (PTE-BTK)
- EGÉSZSÉGÜGYI FŐISKOLAI KAR (PTE-EFK)
- FELNŐTTKÉPZÉSI ÉS EMBERI ERŐFORRÁS FEJLESZTÉSI INTÉZET (PTE-FEEFI)
- ILLYÉS GYULA FŐISKOLAI KAR (PTE-IFK)
- KÖZGAZDASÁGTUDOMÁNYI KAR (PTE-KTK)
- MŰVÉSZETI KAR (PTE-MK)
- POLLACK MIHÁLY MŰSZAKI FŐISKOLAI KAR (PTE-PMMFK)
- TERMÉSZETTUDOMÁNYI KAR (PTE-TTK)

30) SEMMELWEIS EGYETEM (SE)

- ÁLTALÁNOS ORVOSTUDOMÁNYI KAR (SE-ÁOK)
- EGÉSZSÉGÜGYI FŐISKOLAI KAR (SE-EFK)

- GYÓGYSZERÉSZTUDOMÁNYI KAR (SE-GYTK)
- TESTNEVELÉSI ÉS SPORTTUDOMÁNYI KAR (SE-TSK)

31) SZÉCHENYI ISTVÁN EGYETEM (SZE)

- EGÉSZSÉGÜGYI ÉS SZOCIÁLIS INTÉZET (SZE-ESZI)
- JOG ÉS GAZDASÁGTUDOMÁNYI KAR (SZE-JGK)
- MŰSZAKI Tudományi Kar (SZE-MTK)

32) SZOLNOKI FŐISKOLA (SZF)

33) SZENT ISTVÁN EGYETEM (SZIE)

- ÁLLATORVOSTUDOMÁNYI KAR (SZIE-ÁOTK)
- GÉPÉSZMÉRNÖKI KAR (SZIE-GÉK)
- GAZDASÁG- ÉS TÁRSADALOMTUDOMÁNYI KAR (SZIE-GTK)
- GAZDASÁG- ÉS TÁRSADALOMTUDOMÁNYI KAR VEZETŐ- ÉS TOVÁBBKÉPZŐ INTÉZET (SZIE-VTI)
- JÁSZBERÉNYI FŐISKOLAI KAR (SZIE-JFK)
- MEZŐGAZDASÁG- ÉS KÖRNYEZETTUDOMÁNYI KAR (SZIE-MKK)
- YBL MIKLÓS MŰSZAKI FŐISKOLAI KAR (SZIE-YMMFK)

34) SZEGEDI Tudományegyetem (SZTE)

- ÁLLAM- ÉS JOGTUDOMÁNYI KAR (SZTE-ÁJK)
- ÁLTALÁNOS ORVOSTUDOMÁNYI KAR (SZTE-ÁOK)
- BÖLCÉSZETTUDOMÁNYI KAR (SZTE-BTK)
- EGÉSZSÉGÜGYI FŐISKOLAI KAR (SZTE-EFK)
- GAZDASÁGTUDOMÁNYI KAR (SZTE-GTK)
- GYÓGYSZERÉSZTUDOMÁNYI KAR (SZTE-GYTK)
- JUHÁSZ GYULA TANÁRKÉPZŐ FŐISKOLAI KAR (SZTE-JTFK)
- MEZŐGAZDASÁGI FŐISKOLAI KAR (SZTE-MFK)
- SZEGEDI ÉLELMISZERIPARI FŐISKOLAI KAR (SZTE-SZÉFK)
- TERMÉSZETTUDOMÁNYI KAR (SZTE-TTK)

35) TAN KAPUJA BUDDHISTA FŐISKOLA (TKBF)

36) TESSEDIK SÁMUEL FŐISKOLA (TSF)

- GAZDASÁGI FŐISKOLAI KAR (TSF-GFK)
- MEZŐGAZDASÁGI FŐISKOLAI KAR (TSF-MFK)
- MEZŐGAZDASÁGI VÍZ- ÉS KÖRNYEZETGAZDÁLKODÁSI KAR (TSF-MVK)
- PEDAGÓGIAI FŐISKOLAI KAR (TSF-PFK)

37) VESZPRÉMI EGYETEM (VE)

- GEORGIKON MEZŐGAZDASÁGTUDOMÁNYI KAR (VE-MGK)
- GAZDASÁGTUDOMÁNYI KAR (VE-GTK)
- MÉRNÖKI KAR (VE-MK)
- MŰSZAKI INFORMATIKAI KAR (VE-MIK)
- TANÁRKÉPZŐ KAR (VE-TK)

38) VITÉZ JÁNOS RÓMAI KATOLIKUS TANÍTÓKÉPZŐ FŐISKOLA (VTIF)

39) ZRÍNYI MIKLÓS NEMZETVÉDELMI EGYETEM (ZMNE)

- BOLYAI JÁNOS KATONAI MŰSZAKI FŐISKOLAI KAR (ZMNE-BKMFK)

40) ZSIGMOND KIRÁLY FŐISKOLA (ZSKF)

Tananyagok

Civilizációnk múltja, jelene és a XXI. Század (Debreceni Egyetem, Végh László)

Végh László saját elektronikus jegyzete

Fenntartható fejlődés, gazdaság és az európai integrációs folyamatok (Nyíregyházi Főiskola, Dr. Kiss Ferenc)

Kiss-Webster: A környezet védelmétől a fenntarthatóság felé 2001

Humánökológia (Pécsi Tudományegyetem)

Dr. Kiss Tamás: Az ökológiai gazdálkodás kutatásainak céljai és oktatásának jelentősége 1997 (kézirat)

Környezetgazdálkodás (Budapesti Gazdasági Főiskola, Medvéne dr Szabad Katalin)
Kötelező irodalom:

1. Hóbor József szerk.: A környezetgazdaság alapjai PSZF jegyzet Bp. 1995. (Fsz:258)

Ajánlott irodalom:

1. Sántha Attila: Környezetgazdálkodás I. Akadémia Kiadó Bp. 1993,
2. Sántha Attila: Környezetgazdálkodás II. Nemzeti Könyvkiadó Bp. 1993.
3. Bándi Gyula: Környezetvédelmi kézikönyv. Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó Bp. 1995.
4. Kerekes Sándor - Szlávik János: Környezeti menedzsment közgazdasági eszközei
Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó Bp. 1996.
5. A gazdasági jog harmonizálása az Európai Unióban szerk: Vida Sándor Bp. 1994.
6. Ökológiai SH. Atlasz Springer - Verlag Bp. - Berlin 1994.
7. Környezet és Fejlődés, Ökotáj- Környezetvédelem c. folyóirat

Környezetgazdaságtan (Budapesti Gazdasági Főiskola, Dr. Bódi Erzsébet)

Fabula-Kovács-Kulcsárné-Medvéne: Környezetgazdaságtan I.,
Kerekes-Kobjakov-Mocsy-Zilahy: Környezetgazdaságtan II. 2001
Hóbor József (szerk): A környezetgazdaság alapjai 1995

Környezetgazdaságtan (Debreceni Egyetem, Szász Tibor)

Szász Tibor: Környezetgazdaságtani alapismeretek

Környezetjog (Debreceni Egyetem, Dr. Fodor László)

Dr. Fodor László: Környezetjog 2002

Környezetvédelmi jog (Pázmány Péter Katolikus Egyetem, Dr. Bándi Gyula)

Dr. Bándi Gyula: Környezetjog 2004

Kultúra és kultúrák (Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem – Kerékgyártó Béla)

1. Almási Miklós: Anti-esztétika. T-Twins 1996
Appadurai, A. (ed.): The Social Life of Things. Cambridge University Press 1986
Baudrillard: A tárgyak rendszere. Gondolat 1986
Braun-Feldweg: Ipar és forma. Corvina 1978
Eco, Umberto: A nyitott mű. Európa 1998
Gardner, Sebastian: Esztétika. In: Grayling (szerk.): Filozófiai kalauz. Akadémiai 1997
Gehlen, Arnold: Az ember természete és helye a világban. Gondolat 1976 (részlet)
Hartmann, Nicolai: Esztétika. Helikon 1977
Kollár Lajos/Vámosy Ferenc: A mérnöki alkotás esztétikája. Akadémiai 1996
Miller, Daniel: Artefacts and the meaning of things. In: Ingold, Tim (ed.): Companion

Encyclopedia of Anthropology. Routledge 1994

Moholy-Nagy László: Az anyagtól az építészetig. Corvina 1974

Pevsner, Nikolaus: A modern formatervezés úttörői. Gondolat 1976

2. Beck, James: A művészet restaurálása- Budapest 2000

Bíró Dániel: Ellenkultúra Amerikában. Budapest 1987

Dorfles, Gillo: A giccs. Gondolat 1986

György Péter: Digitális éden. Budapest 1998

Király Jenő: Frivol múzsa. Budapest 1996

Kloskowska, Antonina: Kulturszociológia. Budapest 1971

Márkus György: Kultúra és modernitás. T-Twins 1992

Moles, Abraham: A giccs. Budapest 1999

Mourve, E. P.: A televízió, a nyilvános szféra és a nemzeti identitás. Budapest 1998

Rickert,,: Afilozófia alapproblémái. Helikon 1987

Roszak, Theodor: Az információ kultusza. Európa 1990

Wessely Anna (szerk.): A kultúra szociológiája. Osiris - Láthatatlan Kollégium 1998

Nemzetközi marketing környezeti elemei (Budapesti Gazdasági Főiskola)

Az előadások anyaga

Kötelező irodalom:

Veres Zoltán (szerk): Globális marketing, Műszaki kiadó, 1999.

Ajánlott irodalom:

Sipos Zoltán (szerk.): Euro-marketing szöveggyűjtemény (BGF-KVIFK jegyzet)

Tóth Tamás (szerk): Nemzetközi marketing, BKE, 2001

Rekettye Gábor: Nemzetközi marketing, JPTE, 1994

Ökológiai pszichológia (Károli Gáspár Református Egyetem, Dúll Andrea)

Lewin: Pszichológiai ökológia, In: Lewin: A mezőelmélet a társadalomtudományban 1972 és egyéb irodalmak

Ökológiai antropológia (Miskolci Egyetem, Borsos Balázs)

Az ökológia helye és szerepe az ökológiai antropológiában. Népi kultúra – népi társadalom XX. 9-36. stb.
és egyéb irodalmak

Településökológia és környezetvédelem

(Budapesti Közgazdaságtudományi és Államigazgatási Egyetem – Dr. Szilágyi Kinga /tárgyfelelős/)

Jegyzet

Szilágyi Kinga: Ökológiai értékek védelme a településeken. In: Mezős Tamás: Az épített környezet, építészeti örökségünk védelme. Elektronikus jegyzet, BME Vegyészmérnöki Kar, Környezetmérnöki Szak. BME Építészettörténeti és Műemléki Tanszék honlap, 2001. pp.1-29

Szilágyi Kinga: Településökológiai ismeretek. Elektronikus jegyzet, SZIE Tájépítészeti Kar, Kert- és Településépítészeti Tanszék honlap, 2001. p.1-31

Szilágyi Kinga, Jámbor Imre, Takács Mónika: Helyi komposztálás – Tanfolyami jegyzet (szerkesztés + könyvfejezet) Öko - Fórum Alapítvány – KÉE Kert- és Településépítészeti Tanszék. Budapest, 1996. p.3-9, 47-50, 88-106

Szilágyi Kinga: Utak ökológiája. Országos Műszaki Könyvtár és Információs Központ Környezet-védelmi Füzetek 1999/27. p.1-23.

Póta Edit: Települési környezetvédelem – Zajvédelem. Kézirat. Budapest, 2001.

Dr. Kovács Endre: Települési környezetvédelem – Levegőtisztaság-védelem. Kézirat, Budapest, 2001.

Szilágyi K.: Környezet-terhelhetőségi vizsgálatok. Településtudományi Felsőoktatási Füzetek, Budapest, 1994.

Felhasznált és ajánlott irodalom

Farmer, John: Green shift, Towards a Green Sensibility in Architecture, WWF-UK, 1996.

Heyer, R.: Funktionswandel innerstädtischer grünbestimmter Freiräume in deutschen Grossstädten

Jámbor I. Település-ökológiai alapfogalmak. Településtudományi Felsőoktatási Füzetek, Budapest, 1994.

Landschaftsplanung in der Stadt

Lackó L.: Környezet és település. ÁIF jegyzet, 1995.

Schmiedt-Eichstaedt, Gerd: Stadtökologie

Szász Gábor Tőkei László: Meteorológia mezőgazdáknak, kertészeknek, erdészeknek, Budapest, Mezőgazda Kiadó 1997.

Tantárgyleírások

A világ helyzete - Fenntartható fejlődés (Miskolci Egyetem – Dr. Böhm József)

A világ helyzete az ezredfordulón. Az ipari-, a gazdasági-, a társadalmi fejlődés és a természeti környezet kapcsolata. A környezet állapotának általános jellemzése, környezeti veszélyek. A föld eltartó képessége. Meg nem újuló és megújuló nyersanyagforrások. A fenntartható fejlődés alapelvei. A gazdasági fejlődés és a környezet minőségének kapcsolata. Nemzetközi együttműködések és megállapodások a fenntartható fejlődés érdekében. AGENDA 21 program.

Bioetika (Semmelweis Egyetem - Dr. Kovács József)

A bioetika a modern orvostudomány, biológia, demográfia, környezetvédelem által felvetett erkölcsi kérdések szisztematikus tanulmányozása. Magában foglalja a hagyományos orvosi, fogorvosi és gyógyszerészetikát, a nővéretikát, s általában véve az egészségügyi dolgozók etikáját, de több is ezeknél. Az emberi egészséggel kapcsolatos etikai problémák globális, interdiszciplináris megközelítését jelenti.

Fenntartható fejlődés, gazdaság és az európai integrációs folyamatok

(Nyíregyházi Főiskola - Dr. Kiss Ferenc)

Az EU válaszúthoz érkezett. Miért akarunk fenntartható fejlődést? A fenntartható fejlődés mutatói. A globális polgár. A kultúra szerepe. Oktatás és nevelés a fenntartható fejlődés érdekében. A fenntartható közösségi élet egy helye: az iskola. Tanítás és tanulás a fenntarthatóság érdekében. Az ökológiai lábnyomat. Fenntartható városok.

Hulladékfeldolgozás (Miskolci Egyetem – Dr. Csőke Barnabás)

A hulladékgazdálkodás, hulladékfeldolgozás, hulladékélelőkészítés tárgyköre, fogalom-meghatározások. A különböző típusú hulladékok eljárástechnikai jellemzői. Mintavételezési, elemzési és kiértékelési eljárások. Anyagmérleg készítés, a keletkező hulladékok mennyiségének a becslése. A hulladékok komplex integrált kezelési rendszere: keletkezésének csökkentése, hasznosítása (szelektív gyűjtés és feldolgozás-előkészítés), maradványkezelés (elégetés), salakkezelés-feldolgozás, deponálás. A szelektív gyűjtés és előkészítés eljárástechnikai célkitűzése és eredménye. A szelektív gyűjtési eljárások és eszközök: additív és integrált rendszerű szelektív gyűjtési eljárások; a szelektív gyűjtés eszközei. Fejlett európai országokban megvalósított hulladékélelőkészítési rendszerek.

Hulladékgazdálkodás I. (Miskolci Egyetem - Dr. Benke László)

Tematika: A hulladék fogalma, osztályozása, főbb típusai. A különleges kezelést igénylő hulladékok. A hulladék hatása a környezetre. A hulladékgazdálkodás általános alapelvei (termelésintegrált és termékintegrált környezetvédelem). Integrált hierarchikus hulladékgazdálkodási koncepció. A hulladékgazdálkodás jogi szabályozása.

Hulladékkezelés I. (Miskolci Egyetem - Dr. Benke László)

Tematika: Hulladékanyag fajták, hulladék források. Hulladékanyagok fizikai, kémiai, biológiai tulajdonságai és környezeti hatásai. A veszélyes anyagok meghatározása. A veszélyes anyagok jellemzése hatásmechanizmusuk (tűzveszélyesség, robbanóképesség,

mérgező hatás, fertőzőképesség, rádióaktivitás) alapján. Hulladékgyűjtés, szelektív gyűjtési eljárások. Hulladékudvarok, regionális hulladékhasznosító központok.

Humánökológia (Széchenyi István Egyetem)

A környezet és egészségminőség alakulása. A tudomány és az állampolgár beleszólási jogai és kötelességei. A humánökológia megvalósulásának terepei és intézményei

Kisebbségek pedagógiája (Miskolci Egyetem – Trencsényi László)

A tantárgy célja, hogy a tanárjelöltek megszerezzék azt az elemi tájékozottságot, mely az európai integráció korszakában, egy tradicionálisan a kisebbségi problémákkal együtt élő országban a kisebbségek iskolázásával, illetve széles értelemben a kisebbségi sorsban érintett gyerekekkel, fiatalokkal, közösségekkel pedagógiai értelemben összefügg.

Környezetvédelem alapjai (Miskolci Egyetem: bányászati, geotechnikai szakirány)

Tematika: A környezet fogalma. A környezetvédelem célja, eszközei. Globális kérdések, helyzetelemzés, fejlődési tendenciák, globális problémák. Anyag és energia felhasználás alakulásának tendenciái, a várható fejlődési trendek. Alternatív energia források. Ökológia alapjai. Ökológiai tényezők, ökoszisztémák. Ciklusok. Környezettechnika alapjai, egyes környezettechnikai részterületek enciklopédikus áttekintése: levegőtisztaság-védelem, talajszennyezés, zaj- és rezgésvédelem. Hulladékgazdálkodás alapfogalmai, hulladékok osztályozása, gyűjtés, szállítás, lerakás alapjai. A bányászat környezeti hatásai és a hatások csökkentésének lehetőségei.

Környezeti hatástanulmányok (Miskolci Egyetem: műszaki menedzser szak, környezetgazdálkodási blokk - Tantárgyfelelős: Dr. Buócz Zoltán,)

A beruházások tervezése során végzett műszaki, gazdasági társadalmi vizsgálatok fejlődése, a környezeti hatásvizsgálatok kialakulásának története. A környezeti hatásvizsgálati eljárások jogi szabályozása a világon, az Európai Unióban és hazánkban. A hatásvizsgálat köteles tevékenységek körének meghatározása ill. kiválasztása. A környezeti hatásvizsgálatok célja, feladata, az eljárás legfontosabb jellemzői, alapfogalmak. A környezeti hatásvizsgálat szakaszai, és a hatósági eljárás folyamata. Az eljárásba bevonandó hatóságok. Az előzetes környezeti hatástanulmányok tartalmi kérdései. A részletes környezeti hatástanulmány tartalmi követelményei. A környezetvédelmi engedély tartalma. Hatótényezők, hatásviselők, hatásfolyamatok, a hatások terjedése, határokon áttérő hatások, globális hatások. Az alkalmazni kívánt technológia elemzésének szempontjai és módszerei. A hatásterületek lehatárolása, kontrollterület. A környezeti alapállapot felvételének legfontosabb szempontjai és módszerei. A hatásvizsgálatok során alkalmazható módszerek, eljárások. A hatások értékelése. A hatások előrejelzésének megbízhatósága. Környezeti kockázatok vizsgálata. Monitoring. A hatásvizsgálat nyilvánossága, közmeghallgatás. Néhány gyakorlati példa elemzése. A környezeti felülvizsgálat. Környezeti teljesítményértékelés.

Környezetirányítási rendszerek (Miskolci Egyetem: műszaki menedzser szak, környezetgazdálkodási blokk - Tantárgyfelelős: Dr. Buócz Zoltán,)

A környezettudatos vállalatirányítás fogalma, alapelvek és alapfogalmak. A környezettudatos magatartás kialakulásához vezető út legfontosabb mozzanatai. A Winter modell létrehozása. A vállalatok környezeti kapcsolatrendszere. A vállalatok menedzsmentjének elkötelezettsége. A környezettudatos vállalatirányítás alapeszméje: elkötelezettség, környezettudatos magatartás, folyamatos javítás. A vállalatok környezetpolitikájának megfogalmazása. A környezettudatos magatartás jellemzői, kialakításának eszközei. A vállalatok környezeti irányítási rendszerének kialakítása. A környezetirányítási rendszerek szabványosításának folyamata (BS 7750, EMAS, ISO 14001 és a sorozat további elemei). A környezetirányítási rendszer követelményei a szabványok alapján. Környezeti politika, tervezés elemei, a

bevezetés és működtetés, az ellenőrzés és javítás feladatai, a vezetőség átvilágítása. A környezetirányítási rendszerek kiépítése, működtetése során használatos eszközök és eljárások. Dokumentációk rendszere és tartalmi követelmények. Kommunikáció. Környezeti hatások értékelésének módszerei. Ökokontrolling. ökológiai könyvvitel, ökológiai mérleg, életciklus elemzés, termékek életvonal elemzése, energiaracionalizálás és anyagtakarékosság, tisztább technológiák stb., környezeti auditálás, környezeti jelentések.

Környezetvédelem (Miskolci Egyetem: geotechnikai szakirány)

Tematika: Antropogén tényező a természetben. A természeti környezet védelmének szervezeti és jogi kérdései. Az energetika problémája és kapcsolata a természeti környezet védelmével. A légkör védelme. A légköri levegő gáz és por összetételének változása az emberi tevékenység hatására. Légkör szennyeződési források az ásványi anyagok kutatásában, kitermelésében és feldolgozásában. A légkör szennyeződés megelőzésének, elhárításának és leküzdésének eszközei, módszerei, eljárásai. A légkör zaj és vibrációs terhelése. A zaj és a vibráció káros hatásai elleni védekezés. A földkéregben található vízerőforrások. A vízvédelem jogi szabályozása. Vízszennyeződési források az ásványi anyagok kutatásában, kitermelésében és feldolgozásában. A vízszennyeződés megelőzésének, elhárításának és leküzdésének eszközei, módszerei, eljárásai. A földterület erőforrások minőségének és struktúrájának változása az emberi beavatkozás hatására. A földfelszíni területek megzavarása az ásványi anyagok kutatási, kitermelési és feldolgozási munkafolyamataiban és azokban csökkentési lehetőségei. A megzavart földfelszíni területek tájrendezése és rekultiválása. A föld mélyében lévő ásványkincsek természeti környezetet kímélő kiaknázása. Az ásványi nyersanyagtermelés hulladékainak sokoldalú hasznosítása.

Környezetvédelem, települések (Miskolci Egyetem: ipari környezetmérnöki szakirány - Tantárgyfelelős: Biró György)

Tematika: Kiolgozás alatt.

Környetkímélő bányászati rendszerek, rekultiváció (Miskolci Egyetem: PhD szintű képzés - Tantárgyfelelős: Dr. Bohus Géza)

Mélyművelésű bányászati műveletek környezeti hatásai. Külfertések környezeti hatásai. Egyéb geotechnikai műveletek környezeti hatásai. Bányászati és egyéb ipari robbantások környezeti hatásai. A bányászati műveletek környezeti hatásainak csökkentési lehetőségei. Lefejtett bányatárségek, mint lehetséges maradványanyag-tárolók. Geotechnikai lehetőségek szénbázisú erőművek és a hozzájuk tartozó bánya környezet-terhelésének együttes mérséklésére. Tájrendezés és rekultiváció. Tájvizsgálat, tájértékelés, tájhasználat, tájtervezés. Műszaki és biológiai tájrendezés. Mérnökbiológiai módszerek alkalmazása a tájrendezés során. Nemzetközi és hazai példák a tájrendezési és rekultivációs feladatok megoldására. Tájrendezési feladatok a hazai bányászatban.

Környezetgazdálkodás (Budapesti Gazdasági Főiskola)

Bevezetés: környezetgazdálkodás helye a tudományok rendszerében (multidiszciplináris tudomány) komplexitás, globális megközelítés - új etikai magatarás)

Földünk globális problémái

1. A természettel kapcsolatos alapismeretek: ökológia, ökoszisztémák működésük, csoportosításuk
2. Az ökológiai látásmód kialakulásának és fejlődésének története:
 - a XX. század gondolkodásában a tudatos környezetvédelem megjelenése a tudományban, társadalmi mozgalmakban,

- intézményi szinten: Római Klub, ENSZ
- világtalálkozók: 1972. Stockholm
- 1992. Rio de Janeiro
- állami szinten: jogi, gazdasági (USA, Európa, Magyarország)

4. A környezetvédelem közgazdasági alapkérdései:

- környezet, mind külső, gazdasági hatás - elismerése a közgazdasági elméletekben
- (történeti bemutatás és mai helyzet)
- makrogazdasági szempontok a környezetvédelemben: gazdasági eszközök, a jog szerepe, etika (nemzetközi és hazai tapasztalatok) Példák!
- környezetvédelem a mikrogazdaságban: gazdasági eszközök, a jog szerepe, etika (nemzetközi és hazai tapasztalatok.) Példák!
- ökovállalat működési modellje: nemzetközi és hazai tapasztalatok
- üzlet-e a környezetvédelem (megoldási lehetőségek)
- integrált környezetvédelem

Környezetgazdaságtan (Szolnoki Főiskola)

Elsődleges cél a hallgatók ökológiai szemléletének kialakítása. Az alsóbb iskolákban különböző tárgyakkal már megalapozott természet-ismeret továbbfejlesztésére kerül sor. Az ökológiai alapfogalmak részletes megismerése, a kapcsolódó földtörténeti, kémiai, biológiai folyamatok áttekintése után a környezet és a társadalom kapcsolat-rendszerével ismerkednek a hallgatók. Ezt követi a környezet gazdaságtani alapfogalmak tisztázása után az ökológiai szemléletű gazdálkodás és a vonatkozó törvényi szabályozás néhány kiemelt fontosságú kérdésének elemzése.

Környezeti nevelés a gyakorlatban (Miskolci Egyetem – Demeter Éva)

A környezeti nevelés céljai és értelmezése. A környezeti külföldi és hazai hagyományai. Környezeti nevelés a tantervekben. Környezeti témák a tanórán. Környezeti nevelési segédletek. Számítógép a környezeti nevelésben: multimédia és hálózati tanulás. Projektmunka. A környezeti nevelés tanórán kívüli lehetőségei. Erdei iskolai programok. Terepmunka. Iskolai környezeti nevelési program készítése. Tudatformáló programok a városi közösségekben.

Környezetvédelem I-II. (Széchenyi István Egyetem)

A környezetvédelem céljai, eszközei és elemei. Hazánk környezeti állapotának sajátosságai, a jövő alternatívái, kapcsolódásunk az európai trendekhez. A modern környezeti krízis okai és struktúrái, ill. a település környezet viszonya. Az önkormányzatok környezetvédelmi feladatai: jogi, igazgatási, szervezési. A környezeti hatásvizsgálat. A közigazgatási eljárás egye kérdései.

Kultúra és kultúrák (Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem – Tárgyfelelős: Kerékgyártó Béla)

A szemináriumok a tárgykultúra és a műalkotások tükrében vizsgálják kulturális identitásunk, illetve mai kulturális környezetünk problémáit. Az elemzések a mindennapi tárgytól a városi környezetig, korok és kultúrák összehasonlításával mutatják be a tárgyak

előállításának, használatának és jelentésének változásait. A mai helyzetet illetően elemzik a globalizáció és a multikulturalizmus, illetve a tömegkultúra mai problémáit.

- Dolog, környezet, tárgy, világ: fenomenológiai és antropológiai megközelítés. Tárgyak, korok, kultúrák: példák tükrében. Esztétikai alapfogalmak. Az esztétikum szerepe az alkotásban és fogyasztásban. A tárgyak előállításának és használatának változásai. Kézművesség és ipar. Formatervezés, tömeggyártás - fogyasztás és reklám. A mindennapi tárgytól a városig. Tárgy és műtárgy: a művészet tapasztalatának változásai.

- A kultúra mint probléma: kultúra és civilizáció viszonya. A felvilágosodás és a századforduló felfogása a kultúráról. Tömegetársadalom - tömegkultúra. A giccs keletkezése, fajtái, jellegzetességei; a magas kultúra és a giccs viszonya. A politikai giccs a Harmadik Birodalomban és a szovjet kultúrában. A mai tömegkultúra, giccs problémái: film, média. Egy tömegkultúrába sorolható film forgatókönyvének megalkotása.

Megújuló energiatípusok (Miskolci Egyetem – Dr. Lakatos Károly)

A világ energiatípusának mai - hosszú távon tarthatatlan és jövőbeni - fenntartható modellje. A fosszilis energiatípusok ismert és reménybeli készletei, a megújuló energiatípusok alkalmazásának határai. A megújuló energiatípusokra alapuló technológiák ismertetése: aktív és passzív napenergia hasznosítás, biotömeg égetés, víz- és szélenergia hasznosítás, a bolygók mozgási energiájának kihasználása. A megújuló energiák és a környezetvédelem kapcsolata - korszerű-e a mindent tiltó jelszó. Nemzetközi és hazai helyzetkép, valamint jövőkép.

Megújuló energiatípusok (Miskolci Egyetem – Dr. Bobok Elemér)

Az energiatípusok alapjai. Energiatípusok: fogyasztó és megújuló források. Fogyó: véges készletek; fosszilis tüzelőanyagok, nukleáris energia. Megújuló energiatípusok, hasznosításuk módja: napenergia, vízi energia, szélenergia, biotömeg. Részben megújuló: geotermikus energia. Helyzetkép és jövőbeni kilátások a világban és itthon.

Nemzetközi marketing környezeti elemei (Budapesti Gazdasági Főiskola)

A tárgy oktatásának célja, hogy a hallgatók ismerjék meg a nemzetközi üzleti környezetet specifikumait, betekintést kapjanak a kultúraközi különbségekbe, elsősorban a jogi, politikai és fogyasztói magatartás fogalomkörét vizsgálva.

Ökológia (Miskolci Egyetem – Dr. Dobos Endre)

A bioszférában uralkodó törvényszerűségek feltárása. Az élővilág szerveződési szintjein belül megnyilvánuló biotikus kölcsönhatások, szerepük az élettér populációk közötti felosztásban. Az élő rendszerek és élettelen környezetük között fennálló kapcsolatok, anyagkörforgások és ezek hatása a különböző ökoszisztéma típusok kialakulására. A természetes ökoszisztémák, antropogén hatások, a mesterséges ökoszisztémák jellemzői. Ökológiai alapösszefüggések, a környezet védelmének globális problémái, az azokat kiváltó okok, folyamatok és a várható hatások. A környezeti elemek hazai állapota, az élő környezet védelmének stratégiái, lehetőségei.

Ökológiai antropológia (Miskolci Egyetem – Dr. Borsos Balázs)

A XX. századi antropológiában, különösen a század 60-70-es éveitől kezdve egyre erősödött az a felismerés, hogy az egyes kultúrák nem vizsgálhatók természeti környezetüktől függetlenül, hanem csak azzal együtt. Ez a kollégium a hallgatóknak az I. év során szerzett ismereteire alapozva az ökológiai antropológia előzményeivel, természettudományos háttérével, elméleteivel foglalkozik, kitekintve a hozzá közelálló társtudományokra is, be kívánja mutatni hazai és nemzetközi kutatás újabb eredményeit. Az elméleti alapismertetekre alapozva megismerteti az ökológiai antropológia módszertani problematikájával, elhelyezi az embert és kultúráját a természeti tényezők rendszerében. Végeredményként azt szeretné

elkönyvelni, hogy a hallgatók megismerjék és megtanulják az ökológia antropológiai kutatás elméleti, módszertani, gyakorlati alapjait.

Tájökológia (Miskolci Egyetem – Demeter Éva)

A tájökológia fogalma és tárgya. A tájökológia kialakulásának tudománytörténeti vázlata. Tájökológiai alapfogalmak. Táj és környezet. A táji ökoszisztéma. A tájak állandósága. Tájszerkezet. Tájökológiai analízis

Településökológia és környezetvédelem (Budapesti Közgazdaságtudományi és Államigazgatási Egyetem – Tárgyfelelős: Dr. Szilágyi Kinga)

- A levegőtisztaság-védelem alapja. A települési levegőkörnyezet. A rendezési tervek levegőtisztaság-védelmi fejezetei. Emisszió, immisszió, transzmisszió. Levegőtisztaság-védelmi kategóriák, határértékek. Mérési rendszerek. A környezetvédelmi hatásvizsgálat. A környezetvédelem és -politika vezérelvei. Az EU környezetvédelmi szabályozása. Hazai teendők a csatlakozás kapcsán. (Dr. Kovács Endre)

- Az ökológia fogalma, a tudományterület differenciálódása. A település mint környezeti rendszer. Történeti ökológiai alapok. Ökológiai mozgalmak és irányzatok, környezeti filozófiák. A településfejlődés és az ökoszisztémák változása. A településfejlődés helyi és helyzeti energiái. A környezetvédelem alapjai. Aktív és passzív környezetvédelem. Környezetügy. Jogszabályi háttér. A földvédelem témakörei. A vízvédelem a települési környezetben. A földvédelem és a vízvédelem összefüggései. A területrendezési eszköztár. A vízkészletek mennyiségi és minőségi védelme. A települési táj és az élővilág védelme a településrendezési tervekben. Védett területek kategorizálása. Pufferterületek. Környezet-terhelhetőségi vizsgálatok módszertana és alkalmazási lehetőségeik A környezetvédelmi program készítésének szintjei és szempontjai. Esettanulmányok. Településrendezés, környezetvédelem és ökológiai kapcsolata. Ökológikus várostervezési elvek és módszerek. (Szilágyi Kinga)

- A település energiaháztartása. A városklíma kialakulása és jellemzői. A város vízháztartása. A talaj és az élővilág a nagyvárosokban. A növényzet hatása az ökológiai viszonyokra, az aktív felszín fogalma. A növényzet kondicionáló hatása.

Ökológikus építészet. Az organikus, a high-tech és a posztmodern. Az egészséges ház. Ökotelepek és működési elveik. Az építészet és a természet kapcsolata. (Simon Mariann)

- Települések hulladékgazdálkodási feladatai. Hulladékok ártalmatlanítása, lerakása. Lerakóhelyek létesítésének környezetvédelmi szempontjai. Védőövezetek. A hulladékgazdálkodási törvény. Az EU csatlakozás adta feladatok. Környezetbarát megoldások. (Sallay Ágnes)

- Az ökológikus irányzat a kertépítészetben. Szukcesszió és öko-kert, növényalkalmazás, kertfenntartás. A települési zaj forrásai. A zajmérés alapelvei. A zajvédelem szabályozása. Zajvédelmi kategóriák és határértékek. Zajérzékeny területek. A zajvédelem területi elvei. Zaj- és rezgéscsökkentés települési területen. (Póta Edit)

- A településüzemeltetési ágazatok környezeti szempontjai. Közművek környezeti hatásai. Környezetbarát energiaágazatok (Fürstand Attila v. Búzás Kálmán)

Természetvédelem (Miskolci Egyetem - Nagy György)

A természetvédelem története hazánkban. Nemzeti Parkjaink. Hortobágyi Nemzeti Park. Kiskunsági Nemzeti Park. Bükk Nemzeti Park. Aggteleki Nemzeti Park. Duna-Drávai Nemzeti Park. Duna-Drávai Nemzeti Park. Duna-Ipolyi Nemzeti Park. Balaton vidéki Nemzeti Park. Kőrös-Marosi Nemzeti Park. Fertő-Hansági Nemzeti Park. Tájvédelmi

Körzetek. Országos jelentőségű Természetvédelmi Területek. Helyi védettséggel rendelkező Természetvédelmi Terület. Természeti érték.

Levéltervezet

Tisztelt Tanszékvezető Asszony/Úr!

A Környezeti Nevelési és Kommunikációs Programiroda (KönKomP) felmérést készít a hazai felsőoktatás környezeti szakterületeiről, továbbá a fenntartható fejlődéssel kapcsolatos ismeretekről. A felmérésre azért van szükség, hogy képet kapjunk a környezeti szakok léteiről, látogatottságáról, arról, hogy milyen egyéb környezeti irányultságú szakok léteznek, ezek népszerűsége mekkora, valamint a különböző szakokon milyen releváns (kötelező vagy választható) tantárgyak léteznek, illetve melyeknek van jegyzetehöz /tankönyvhöz való kötöttsége.

A programiroda az Oktatási Minisztérium és a Környezetvédelmi és Vízügyi Minisztérium közös háttérintézménye. Alapításának és működésének célja, hogy információs és szervező bázisa legyen minden környezeti neveléssel és fenntartható fejlődéssel kapcsolatos oktatási, nevelési témakörnek.

Ezúton kérjük szíves együttműködését a felmérés elkészítésében az alábbi adatok megválaszolásával.

A környezeti és fenntartható fejlődésre irányuló ismeretek meglétét az alábbi területeken vizsgáljuk:

- 1.) környezeti szakok (pl. környezetmérnök, környezetvédelem, környezettudomány stb.), szakirányok (pl. környezetgazdálkodás, hulladékgazdálkodás stb.)
- 2.) egyéb szakok, melyek környezeti vagy fenntartható fejlődéssel kapcsolatos modulokat, tantárgyakat tartalmaznak.

A fenntartható fejlődés témakörébe tartoznak a környezet- és természetvédelem általános kategóriák mellett:

- az állampolgári jogok és kötelességek (demokráciára nevelés);
- a békét, a nemek közötti egyenlőséget és az emberi jogokat szolgáló kultúra;
- a népesedéssel kapcsolatos ismeretek (globalizáció);
- az egészségügyi ismeretek (egészségnevelés);
- a természeti erőforrások védelmére és a velük való gazdálkodásra vonatkozó ismeretek;
- a fenntartható fogyasztásra nevelés.

A felmérés adatait az Oktatási-, valamint a Környezetvédelmi és Vízügyi Minisztérium számára továbbítjuk, melyek a fenntartható fejlődés érdekében történő oktatási, nevelési programok tervezését fogják a jövőben segíteni.

Amennyiben az Ön által vezetett tanszéken folyik ilyen jellegű képzés szak, szakirány vagy tantárgyi szinten, kérem szíveskedjék a csatolt kérdőívet kitöltésével segíteni a programok szakszerű tervezésében. Lehetőség szerint az adatok feldolgozását 2004. február 9. után megkezdjük.

Köszönjük együttműködését!

Üdvözlettel:

Kérdőívtervezet

a hazai felsőoktatásban közvetített környezeti ismeretekről és fenntartható fejlődéssel kapcsolatos ismeretekről

1. Szakra, szakirányra vonatkozóan:

Szak neve (választható szakirányok megnevezésével):

Indítás éve (első évfolyam):

Típusa (Egyetemi, Főiskolai, Továbbképzés, egyéb):

Formája (Nappali, Esti, Levelező, Távoktatás, Másoddiplomás, Kiegészítő):

Időtartama (félévek):

Hallgatók száma:

- összesen:

- 1. évfolyamon:

- utolsó évfolyamon:

2. Tantárgyra vonatkozóan:

Tantárgy neve:

Jellege (Kötelező, Kötelezően Választható, Szabadon Választható):

Helye a képzésben:

Célja:

Tartalma:

Teljesítési kötelezettsége (kollokvium / szigorlat / gyakorlati jegy / aláírás stb.):

A tananyaghoz kapcsolódó tankönyv vagy jegyzet:

- címe:

- szerzője:

- kiadás éve:

- beszerezhető: